

Tıp Felsefesine Giriş

Disiplinin Düşünsel Anatomisi

Tuğşat GÜZELOĞLU

eski
yeni.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1783

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 365

Kitap Adı : Tıp Felsefesine Giriş

Alt Başlık : Disiplinin Düşünsel Anatomisi

Book Title : Introduction to Philosophy of Medicine

Subtitle : The Intellectual Anatomy of the Discipline

ISBN : 978-625-5536-78-5

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536785

Yazar | Author: Tuğşat Güzeloğlu | orcid.org/0000-0002-5004-7494

Kurum | Institution: Bursa Uludağ Üniversitesi

ROR ID: ror.org/03tg3eb07

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 110 (xviii + 92)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPX - Tıp felsefesi | Philosophy of medicine

BISAC: MED002000 - Tıp / Felsefe ve Sosyal Konular | Medical / Philosophy & Social Aspects

THEMA: MQB - Tıbbın felsefesi | Philosophy of medicine

LC Classification: R723 - Tıp – Felsefe | Medicine – Philosophy

DEWEY: 610.1 - Tıbbın felsefi yönleri | Medical philosophy

WoS Category: Tıbbi Etik | Medical Ethics

WoS Citation Topics Meso: Tıp Felsefesi | Philosophy of Medicine

WoS Citation Topics Micro: Sağlık ve Hastalıkların Kavramsal Temelleri | Conceptual Foundations of Health and Disease

Scopus Subject Areas: 3300 - Sosyal Bilimler (genel) | Social Sciences (General)

SciVal: 3300 - Sosyal Bilimler | Social Sciences

Atıf Bilgisi | Cite as: Güzeloğlu, Tuğşat. *Tıp Felsefesine Giriş: Disiplinin Düşünsel Anatomisi*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Tıp Felsefesine Giriş

Disiplinin Düşünsel Anatomisi

Tuğsat GÜZELOĞLU

Ankara 2025

Yazar Hakkında | About the Author

Tuğşat GÜZELOĞLU

1992 yılında ailesinin ikinci çocuğu olarak dünyaya gelen Tuğşat Güzeloğlu, ilk, orta ve lise öğrenimini çeşitli derecelerle tamamladıktan sonra 2014 yılında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Dr. Güzeloğlu, tezli yüksek lisans eğitimine Mersin Üniversitesi'nde başladı ve ardından doktora eğitimini Bursa Uludağ Üniversitesi'nde tamamladı. Felsefe (Bilim Tarihi) ve Psikoloji (Kişilik Psikolojisi) alanlarında araştırmalar yaptı. Aynı zamanda Anesteziyoloji ve Fizyoterapi mezunu olan Dr. Güzeloğlu, Tıp Tarihi ve Felsefesi gibi konularda araştırmalarına Bursa Uludağ Üniversitesi'nde devam etmektedir.

Born in 1992 as his family's second child, Dr. Tuğşat Güzeloğlu completed his primary, secondary, and high school education with varying degrees, graduating from the Faculty of Letters at Sivas Cumhuriyet University in 2014. Dr. Güzeloğlu began his thesis-based master's degree at Mersin University and then completed his doctorate at Bursa Uludağ University. He has researched in the fields of Philosophy (History of Science) and Psychology (Personality Psychology). Dr. Güzeloğlu, who also holds a degree in Anesthesia and Physiotherapy, continues his research at Bursa Uludağ University on topics such as the History and Philosophy of Medicine.

Kitap Hakkında

Tıp Felsefesine Giriş

Disiplinin Düşünsel Anatomisi

Bu kitap, modern tıbbın giderek teknikleştiği ve hastayı ölçülebilir göstergelere indirgeme riskinin arttığı bir dönemde, tıbbın unutulmuş felsefi zeminini yeniden görünür kılmayı amaçlayan kapsamlı bir düşünsel incelemedir. Tıp ile felsefe arasındaki ilişkinin Antik Yunan'dan modern tıba uzanan tarihsel sürekliliğini ele alan eser, sağlık, hastalık, beden, nedensellik ve klinik karar gibi temel tıbbî kavramların aslında derin ontolojik ve epistemolojik sorunlara dayandığını göstermeyi hedefler. Modern biyomedikal paradigmanın Kartezyen zihin-beden ikiliğine dayalı indirgemeci yaklaşımını sorunsallaştıran kitap, hastalığı yalnızca fizyolojik bir bozulma değil, insanın dünya-içindeki varoluşunu sarsan bir fenomen olarak yorumlar.

Tıbbi nedenselliğin çok-etkenli ve olasılıksal doğasını tartışan kitap, klinik pratikte karşılaşılan belirsizliği tıbbın kaçınılmaz epistemik sınırı olarak ele alır. Bu bağlamda hekimliğin salt teknik bir uzmanlık değil, yorumsal, fenomenolojik ve etik boyutları olan bir praksis olduğu savunulur. Eserde ayrıca tıp felsefesinin disiplinler statüsü ele alınarak, bu alanın yalnızca biyoetikle sınırlanamayacağı; aksine tıbbın kavramsal ve ontolojik bütünlüğünü aydınlatan müstakil bir felsefi disiplin olduğu ileri sürülür.

Hastalığın “tehlikeli bir fırsat” olarak yorumlanması da kitabın çarpıcı tezlerinden biridir: Hastalık, bireyi gündelik rutinlerinin dışına çıkarak kendisi, bedeni ve dünyası üzerine yeniden düşünmeye zorlayan varoluşsal bir açıklık üretir. Sonuç olarak eser, tıbbi teknik bir faaliyet olarak gören dar bakışı aşarak, tıbbî gerçekliği metafizik, fenomenolojik ve epistemolojik boyutlarıyla birlikte yeniden düşünmeye çağıran bütüncül bir felsefi perspektif sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tıp Felsefesi; Disipliner Statü; Hastalık; Klinik Praksis; Varoluşsal Deneyim

About the Book

Introduction to Philosophy of Medicine The Intellectual Anatomy of the Discipline

This book is a comprehensive intellectual examination that aims to revive the forgotten philosophical foundations of medicine in an era of increasing technicalization in modern medicine and a growing risk of reducing the patient to measurable indicators. Examining the historical continuity of the relationship between medicine and philosophy, stretching from Ancient Greece to modern medicine, the work aims to demonstrate that fundamental medical concepts such as health, illness, the body, causality, and clinical decision-making are actually rooted in profound ontological and epistemological issues. Problematizing the modern biomedical paradigm's reductionist approach based on the Cartesian mind-body duality, the book interprets disease not merely as a physiological deterioration but as a phenomenon that disrupts human existence in the world. Discussing the multifactorial and probabilistic nature of medical causality, the book treats the uncertainty encountered in clinical practice as an inevitable epistemic limit of medicine. In this context, it argues that medicine is not merely a technical specialty, but a praxis with interpretive, phenomenological, and ethical dimensions. The work also examines the disciplinary status of philosophy of medicine, arguing that this field cannot be confined solely to bioethics; rather, it is a distinct philosophical discipline that illuminates the conceptual and ontological integrity of medicine. The interpretation of illness as a "dangerous opportunity" is another striking theses of the book: illness creates an existential openness that forces the individual to break away from their daily routines and rethink themselves, their bodies, and their world. Consequently, the work transcends the narrow view of medicine as a technical activity and offers a holistic philosophical perspective that calls for a rethinking of medical reality, encompassing its metaphysical, phenomenological, and epistemological dimensions.

Keywords: Philosophy of Medicine; Disciplinary Status; Illness; Clinical Praxis; Existential Experience

*Rahmetli babam
Başaran Güzeloğlu'nun anısına...*

ÖN SÖZ

Epistemik kuruluş mantığı açısından değerlendirildiğinde modern zamanlara özgü tıbbın modern bilim anlayışına özgü teşekkül mantığıyla paralel bir biçimde serpilip geliştiği söylenebilir. Gerçekten de modern zamanlarda biyomedikal bilginin yükselişi, bilimsel yöntemin başarıları ve teknolojik araçların sağladığı kesinlik duygusu, tıbbi giderek varlık-oluşsal ufku daraltılmış epistemik bir çerçeveye hapsetme eğilimini güçlendirmiştir. Bu süreçte tıp, insanı anlamanın çok-katmanlı boyutlarını göz ardı ederek, onu ölçülebilir göstergelere indirgeme riskiyle karşı karşıya kalmış; hastalık ve iyileşme gibi köklü kavramlar, büyük oranda fizyolojik norm ve sapma kategorileri içinde temsil edilmeye başlanmıştır. Bu kitabın, tıbbın böylesi bir teknikleşme sürecinde maruz kaldığı ontolojik daralmayı ve epistemolojik katılık/keskinliğe yönelişi felsefi bir sorgulamanın konusu kılma gerekliliğinden neşet ettiği söylenebilir. Tıbbın özünü yalnızca bilimsel bilgi üretme kapasitesine indirgemeyen; aksine tıbbi pratiği insan varoluşuyla iç içe geçmiş çok yönlü bir düşünme alanı olarak ele alan bir perspektif geliştirmeyi amaçlayan bu çalışmanın temel iddiasına göre, modern tıbbın, Kartezyen miras tarafından kendisine biçimlenen zihin-beden ayrımını doğal bir veri gibi benimsemesi, tıbbî gerçekliği ontolojik olarak zayıflatan ve insan oluşun anlamına ilişkin belirsizliğe sürükleyen bir yaklaşımı pekiştirirken; felsefe, bu zayıflama ve belirsizliği muhtevi oldukları imkan ve zaafı itibarıyla görünür kılma ve tartışma imkânı sunmaktadır.

Bilindiği üzere modern düşünce, klasik dünyaya özgü aşkınlık, amaçlılık ve organik evren telakkisinin yanı sıra bütünlük

nosyonunun da yitirildiği, kelimenin tam anlamıyla teleolojik karakterdeki klasik kozmosun çöktüğü, bunun yerine her şeyin matematiksel ve fiziksel parametrelerin belirleyici olduğu niceliksel bir boyuta indirgenmesini mümkün kılan mekanik bir alem tasavvuru ekseninde adeta teorileştirilip, temsil edilmeye müsait ölçme ve hesaplamaya tabi bir gözlem nesnesine dönüştüğü bir mahiyete sahiptir. Modern zamanlara özgü tıp da, tıpkı diğer bilimsel faaliyetlerde olduğu gibi söz konusu dönüşümden nasibini almıştır. Tam da bu nedenle modern tıbbı içkin muhakeme mantığını mümkün kılan inşa sürecinin, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren biyomedikal paradigmanın belirleyiciliği altında, insan bedenini giderek mekanik, öngörülebilir ve ölçülebilir bir nesne alanı olarak kavrayan bir doğrultuda şekillendiği söylenebilir. Bununla birlikte, olanca metodolojik ve pratik başarılarına rağmen, modern tıbbın işleyiş mantığını belirleyen paradigmanın, tıbbın tarihsel ve kavramsal derinliğini oluşturan ontolojik ve fenomenolojik boyutları görünmez kılma eğilimi taşıdığı da inkâr edilemez bir hakikattir. İnsan varoluşunun bütünsel yapısı, acı, hastalık, kırılganlık ve iyileşme gibi temel deneyim alanları, çoğu zaman teknik bilimsel ve biyolojik nedensellik şemalarına indirgenmekte; böylelikle tıp, kendisini yalnızca bilimsel-nesnel bir bilgi rejimi olarak temellendiren daraltılmış bir çerçeveye mahkûm etmektedir.

Doktora çalışması olarak 20. Yüzyıl tıp tarihinde, bilhassa hasta-hekim ilişkisi bağlamında fenomenolojik yaklaşımın imkanlarını incelemiş olan ve doktora hocası olmaktan iftihar ettiğim Tuğşat Güzeloğlu'nun bu çalışması, tıbbın söz konusu indirgenmiş kavrayışını sorunsallaştıran ve tıbbi pratiğin ontolojik, epistemolojik ve kavramsal temellerine yeniden dikkat kesilen felsefi bir sorgulama ihtiyacının ürünü olarak görülebilir. Tıbbın

teknik yönelimini dışlamaktan ziyade; tıbbî bilgi, tıbbî nedensellik, sağlık, hastalık, beden, acı, ölüm ve iyileşme gibi kavramların, yalnızca bilimsel söylemin içkin kategorileriyle değil, aynı zamanda felsefenin tarihsel ve kavramsal mirasıyla birlikte düşünülmesinin zorunluluğunu ortaya koyma amacıyla teşekkül etmiş olan bu çalışma, tıp felsefesini, tıbbın kendi kendisini anlama ve kritize etme süreci anlamında, tıbbi bilginin meşruiyet zeminini sorgulayan kurucu bir düşünme pratiği olarak ele almaktadır.

Aslına bakılırsa tıp ile felsefe ilişki, yalnızca tarihsel bir olgu olarak değil, aynı zamanda insan varlığının gerek kendi varlığıyla gerekse başka varlıklarla kurmuş olduğu varlık-oluşsal anlam ilişkisinin kaçınılmaz bir sonucu olarak Antik zamanlardan itibaren kesintisiz bir süreklilik taşımıştır. Bu bağlamda bedenin ontolojik statüsü, hastalığın fenomenolojik yapısı, sağlığın normatif belirlenimi, nedenselliğin tıptaki işleyişi, klinik kararın epistemik koşulları ve hekimin praxisinin etik temellenişi gibi tıbbın imkan ve meşruiyetine matuf soruların felsefenin temel problematikleriyle yakından ilintili olduğu ifade edilebilir. Bundan dolayı tıp felsefesi, bir disiplinler-arası merakı tatmin etmek amacından ziyade, tıbbın kendi ontolojik ve epistemik bütünlüğünü kavrama kaygısının gerektirdiği bir düşünme pratiği olarak görülmek durumundadır.

Güzeloğlu tarafından öncelikle tıbbî gerçeğin metafiziksel ufkunun yeniden düşünülmesi gerektiği iddiasından hareketle kaleme alınan bu çalışma, mekanik-indirgemeci epistemik inşaa faaliyetlerinin hâkimiyetine karşı, sağlık ve hastalığın yalnızca nedensellik ekseninde ve biyolojik normlardan hareketle tanımlanamayacağı; aksine bu kavramların insanın dünyada-var-oluşunun, zamansallığının, bedenselliğinin ve anlam yapılarının

içkin bir parçası olduğu fikirlerinin savunulduğu bir mahiyete sahiptir. Heideggerci fenomenolojik ontolojiden Wilberg'in bütüncül beden anlayışına uzanan çerçeve ekseninde, hastalık deneyiminin, kişinin yalnızca fizyolojik düzeninde gerçekleşen bir bozulma değil; dünya-içre-var-oluşunun temel yönelimlerinde meydana gelen bir çarpılma, bir süreksizlik ve bir varoluşsal açılma olarak ele alınması bu tespiti haklılaştırır niteliktedir.

Tıpta nedensellik meselesinin kapsamlı biçimde tartışılarak, tıbbî bilginin doğrusal ve deterministik bir yapıya sahip olduğu yönündeki yaygın kabullerin problematize edilmesi de bu çalışmanın sorunsallaştırdığı önemli meselelerden bir diğeridir. Bununla paralellik arz edecek bir şekilde bu çalışma, tıbbi epistemolojinin merkezî problemleri bağlamında ise, klinik pratikte zuhura gelen belirsizliğin yapısal niteliği ve tıbbi bilimsel veriler ile hekimin yoruma dayalı muhakeme süreçleri arasındaki kaçınılmaz çatışma ve tamamlayıcılık ilişkisine odaklanır. Bundan dolayı Güzeloğlu'na göre hekimliğin, salt teknik bir uzmanlık etkinliği olarak değil, yorumsal, fenomenolojik ve etik boyutları bulunan bir praksis olarak görülmesi gerekmektedir.

Çalışmanın başka bir odak noktası da, tıp felsefesinin disipliner statüsü, bilim felsefesi ile olan ilişkisi ve kavramsal sınırları meseleleridir. Buna göre tıbbın kendisi insanın, normatif ve değerlendirci bir mahiyet arz eden varlık-oluşsal kaygılarından bağımsız bir biçimde ele alınamayacağı için, yalnızca ampirik bilimlerin içerisinde konumlandırılamaz, bu yüzden tıp felsefesinin biyoetikle sınırlanamayacak kadar geniş bir metafizik ve epistemolojik araştırma alanı sunduğu gözden ırak tutulmamalıdır. Hiç kuşku yok ki bu çalışmanın kapsamı yalnızca epistemik ve ontolojik sorgulamayla sınırlı değildir. Zira bu çalışmada tıp felsefesinin disipliner statüsü, bilim felsefesiyle ilişkisi, kavram-

sal sınırları ve araştırma alanları sistematik olarak ele alınmakta; hastanın modern tıbbın söylemi içinde bir nesneye dönüşme tehlikesi fenomenolojik ve etik boyutlarıyla tartışılmaktadır.

Çalışmanın ilk bakışta dikkat çekici ve bir o kadar da paradoksal mahiyet arz eden tespitlerinden birisi de, hastalığın “tehlikeli bir fırsat” olarak kavramsallaştırılmasıdır. Söz konusu meseleye odaklı bölümde hastalık deneyimi, bir imkân olarak “hasta-özne” için açtığı varoluşsal açıklık bağlamında incelenmektedir. Öyle ki hastalık, insanı büyük ölçüde anlamlı varoluş ufkuna yabancılaştırıcı gündelik kaygılarından çekip çıkartan, onu kendisi, bedeni ve dünyası üzerine yeniden düşünmeye zorlayan dönüştürücü bir imkân alanı olarak ele alınmaktadır. Bu perspektif, tıp felsefesinin, yalnızca teorik bir analizden ibaret olmadığını, aynı zamanda insan varoluşunun kırılğanlığıyla yüzleşmenin zorunlu kıldığı bir düşünme pratiği olduğunu gözler önüne serer. Çalışmanın Ek bölümde ele alınan Stempsey’in literatür taraması ise tıp felsefesi alanının güncel durumunu, tematik yoğunlaşmalarını ve metodolojik eğilimlerini istatistiksel veriler doğrultusunda değerlendirerek, alanın epistemik ufkuna ilişkin güncel bir panorama sunmaktadır.

Son kertede bu kitabın, tıbbın kendisini anlamlandırma kaygısı içerisinde felsefeye yönelmenin bir entelektüel tercih değil, disiplinin kendi ontolojik tutarlılığı açısından zorunlu bir koşul olduğunu açığa çıkardığı ifade edilebilir. Zira bu kitap, tıp felsefesine yalnızca disipliner bir giriş sunmakla yetinmeyip, tıbbı hem kendi tarihselliği hem kavramsal yapısı hem de insanla kurduğu ilişki bakımından yeniden düşünmeye davet eden bir sorgulama alanı açmayı amaçlamaktadır. Okurun bu metni, tıbbî bilgiyle felsefî düşüncenin birbirini dışlayan değil, tam aksine birbirini tamamlayan iki uğrak olduğunu göz önünde bu-

lundurarak okuması, çalışmanın temel gayesiyle örtüşmektedir. Tıbbî teknik bir uygulama alanı olarak gören sınırlı anlayışların ötesine geçerek, tıbbî gerçekliğin metafizik, fenomenolojik ve epistemolojik boyutlarını bütünlüklü bir çerçevede düşünmeye çağıran bu metin, disiplinin kavramsal sınırlarının yeniden tesis edilmesine mütevazı bir katkı olarak görülebilir.

Kasım KÜÇÜKALP
28.11.2025 BURSA

TEŞEKKÜR

Kendi sessiz ama sarsılmaz varlığıyla bana her daim bir imkân ufku açan anneme müteşekkirim. Zira insanın varoluşsal kırıl-ganlığını, kendi güçsüzlükleri içerisinde dahi bir başkasına güç olabilme kudretiyle anlamlandıran annemin sabrı ve fedakârlığı bu metnin satır aralarında görünmez bir dayanak olarak hep iş-başında olmuştur. Bu çalışmanın düşünsel inşasında rehberliği-ni, insana temas eden bir ağabey sıcaklığıyla birleştiren duruşu sayesinde, düşünmenin bir yük veya baskı değil, bilakis insanı kendi imkânlarına taşıyan bir yolculuk olduğunu tecrübe etme şansını bana veren bu eşsiz hocalık ve ağabeylik birlikteliği için Prof. Dr. Kasım Küçükalp'e minnettarım. Bursa Uludağ Üniver-sitesi Tıp Fakültesi'nde birlikte ders anlatmaktan onur duydu-ğum ilmî nezaketi, paylaşımcı tavrı ve tıbbî felsefeyle buluşturan perspektifiyle çalışmalarına her daim destekte bulunan hocam Doç. Dr. Elif Atıcı'ya teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ix
GİRİŞ	1
1. TIP ve FELSEFE İLİŞKİSİNİN TARİHSEL SÜREKLİLİĞİ	5
1.1. Modern Tıpta Ontolojik Kriz ve Felsefenin Kurucu Rolü	6
1.2. Tıbbın Felsefi Dayanakları: Antik Yunan'dan Modern Düşünceye	11
2. TIBBİ GERÇEKLİĞİN METAFİZİK UFKU	17
3. TIBBİ NEDENSELLİK ve EPISTEMOLOJİK BELİRSİZLİK	21
3.1. Tıbbi Nedensellik	21
3.2. Epistemolojik Belirsizlik	23
4. TIBBIN FELSEFİ ANATOMİSİ ve DİSİPLİNER STATÜSÜ	27
4.1. “Tıp” Kavramının Felsefi Problematiği ve Tıp Felsefesinin Temellendirilmesi	29
4.2. Tıp Felsefesinin Kuramsal ve Ontolojik Çerçevesi	40
5. HASTA: NESNE Mİ, ANLAM ARAYAN ÖZNE Mİ? (HASTALIĞIN VAROLUŞSAL YAPISI ve TIBBİ SÖYLEMİN İNŞASI)	49
6. FELSEFİ SORUŞTURMANIN BİR İMKÂNI ve “TEHLİKELİ BİR FIRSAT” OLARAK HASTALIK	57
7. KLİNİK PRATİKTE ANLAMA-AÇIKLAMA GERİLİMİNİN FELSEFİ ANALİZİ	71
EK: STEMPSEY’İN LİTERATÜR TARAMASININ TIP FELSEFESİNE KATKISI	77
SONUÇ	85
KAYNAKÇA	87
DİZİN	91